

OPONENTSKÝ POSUDEK

Bc. Monika Ščerbáková, Odborná škola pro ženská povolání v Chrudimi 1885–1920, Diplomová práce, Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice, 2021, 96 stran (včetně příloh).

Studentka Monika Ščerbáková si pro svou diplomovou práci vybrala zajímavé téma, které je možno vnímat jako příspěvek k regionálním dějinám a zároveň jako studii tematicky spadající do bádání o dějinách žen. Využití dosud nevyužitého pramenného materiálu je nesporně přínosné, a tak volbu tématu hodnotím kladně. V anotaci (nečíslované úvodní strany) píše, že cílem její práce je představit fungování školy a zároveň i činnost Ženského výrobního spolku v Chrudimi. Badatelský záměr je tedy rozhodně přitažlivý a přínosný.

Práce je založena na pramenech uložených v SOkA Chrudim v archivních fondech Odborná škola pro ženská povolání Chrudim, Obecná a měšťanská škola dívčí Chrudim, Národní škola chlapecká Chrudim, Městské a dívčí reformní reální gymnázium Chrudim, Archiv města Chrudim a Spolek paní a dívek. Rozsah pramenné základny je slušný. Je patrná autorčina snaha využít dokumenty k dějinám školství a města, což je vzhledem k zaměření práce logické. Co se týče pramenů, tak v úvodu chybí informace o tom, že Ženský výrobní spolek v Chrudimi nemá samostatný archivní fond a dokumenty z jeho činnosti jsou součástí archivního fondu Odborná škola pro ženská povolání Chrudim.

Kromě pramenů archivních využila autorka rovněž dobový tisk.

Co se týče použité sekundární literatury, i zde je vidět, že autorka usilovala o postižení všech témat spojených se sledovanou problematikou. Bohužel se příliš úzce zaměřila na problematiku ženského vzdělání a vynechala publikace k dějinám školství obecně. Doporučila bych využít alespoň nějaké dílo o středním školství (Kateřina ŘEZNÍČKOVÁ, *Študáci a kantoři za starého Rakouska. České střední školy v letech 1867–1918*, Praha 2007). Rovněž chybí díla, která by autorce umožnila vhled do dalších otázek (viz níže).

Autorka v úvodu ke své práci představuje záměr rozdělit ji na čtyři hlavní části – první obsahující vhled do terminologie, druhou zaměřenou na samotnou školu, třetí zabývající se Ženským výrobním spolkem v Chrudimi a čtvrtou pojednávající o stavbě školní budovy. Původní záměr se nakonec rozrostl, neboť reálně práce po nezbytném úvodu obsahuje kromě plánované kapitoly o terminologii ještě stať o Chrudimi a následně o problematice ženského vzdělání v obecném i regionálním kontextu.

Struktura práce je logická a nosná, tj. nabízí dobrou možnost postihnout kvalitně sledované téma. Tento krok hodnotím kladně i z toho důvodu, že všechna nově doplněná témata jsou důležitá pro pochopení širšího kontextu tématu, jemuž se předkládaná DP věnuje.

Nicméně některá dílčí tvrzení obsažená v těchto kapitolách jsou přinejmenším rozporuplná. Např. na straně 10 autorka píše, že ve sledovaném období „byla hlavním zdrojem výdělků chrudimských obyvatel právě zemědělská výroba“. Nemyslím, že o městě, které sice mělo určité agrární zázemí a nacházelo se v regionu s převažující zemědělskou výrobou, avšak samo o sobě žilo spíše z řemesel a obchodu, je možné tvrdit, že se živilo zemědělskou výrobou. Charakteristika Chrudimi ostatně postrádá i některé další důležité aspekty – např. popis města jako administrativního centra (jaké zde sídlily úřady a instituce?). Toho bylo možné se vyvarovat využitím příslušné sekundární literatury (např. alespoň Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan

JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, případně Pavla HORSKÁ – Eduard MAUR – Jiří MUSIL, *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*, Praha 2002 nebo Karel MAIER, *Hospodaření a rozvoj českých měst 1850–1938*, Praha 2005).

Třetí kapitola autorka nazvala „Snahy o zkvalitnění dívčího vzdělávání v 19. století“. Jde o slušnou kompilaci založenou na nejdůležitějších titulech k problematice ženského vzdělání v českých zemích. Kapitola podává poměrně ucelený pohled na tuto problematiku. I zde by bylo možné vyslovit jisté výhrady: Autorka začíná popisem situace po zavedení všeobecné vzdělávací povinnosti a následně plynule přechází k popisu různých výchovných ústavů a vzdělávacích institucí pro dívky. Poněkud zde chybí jasné zařazení do triviálního, resp. sekundárního školství. V druhé části kapitoly se autorka chtěla věnovat problematice dívčího vzdělávání v Chrudimi. Překvapivě však pouze na zhruba jedné straně popsala pouze dobu od roku 1847 do roku 1887. A další období, které bylo pro rozvoj středního školství, resp. středního školství pro dívky v Chrudimi zásadní zcela pominula.

Čtvrtá kapitola pojednává o Ženském výrobním spolku v Chrudimi. Zde již autorka čerpá z pramenů, využívá přitom jak dobový tisk, tak i archivní prameny a rovněž sekundární literaturu. Kapitola je kvalitně zpracovaná a dobře postihuje sledované téma. Autorka i k většině zmiňovaných jmen (členky spolku, učitelky) dohledala potřebné biografické údaje, které uvádí v poznámkách pod čarou.

Pátá kapitola se věnuje už přímo Odborné škole pro ženská povolání v Chrudimi. I zde je patrná autorčina snaha o kvalitní postižení sledovaného tématu. Pracovala jak s archivními, tak tištěnými prameny a využila relevantní sekundární literaturu. Stejně je to u šesté kapitoly, v níž autorka zaměřila pozornost na dívky, které školu navštěvovaly. Sleduje jejich věk, regionální původ, národnost, počet, sociální původ a další aspekty, které mají výpovědní hodnotu. Některé sledované údaje najdeme v přehledných tabulkách.

Práci zakončuje sedmá kapitola zaměřená na stavbu školní budovy. Její zařazení je přínosné, dokládá rozkvět a růst významu školy. Poněkud nelogicky působí rozsáhlý citát na s. 71–72.

Čtvrtou až šestou kapitolu považuji za nejzdařilejší z celé předkládané DP. Jsou založeny na pečlivé excerpci pramenného materiálu, logicky strukturované a obsahově kvalitní.

Práce bohužel nemá potřebný rozsah stran – od úvodu po závěr (včetně seznamu pramenů a literatury) je to pouze 83 stran textu. Vzhledem k této skutečnosti se musím zabývat otázkou, zda je to charakterem a množstvím využitého korpusu pramenů, který nemohl poskytnout více materiálu k psaní. Pokud by tomu tak bylo, jistě by se nabízelo množství otázek, na které bylo možné se zaměřit, a tím nejenom obohatit téma, ale zároveň i rozšířit text. Jednou z nich je například, zda tradice Chrudimi jako regionálního kulturního a vzdělávacího centra přispěla nějak k tomu, že právě zde vznikl místní Ženský výrobní spolek český a následně i škola zaměřená na ženská povolání.

Přes určité výhrady práci doporučuji k obhajobě a vzhledem k výše uvedeným skutečnostem navrhuji hodnocení v rozmezí C až E.

V Chrudimi 10. ledna 2022

Jana Stráníková